

Uppdrag gällande fler fritidsverksamheter likt den på S:t Hansgården

Förslag till beslut

Barn- och skolnämnden beslutar

att uppdra åt förvaltningen att utreda tre möjliga lokaliseringar för nya fritidshemsverksamheter enligt den inriktning som beskrivs i förvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 2023-01-11.

Sammanfattning

Barn- och skolnämnden har genom ett beslut i kommunfullmäktige uppdragits att inrätta fler fritidsverksamheter likt den som bedrivs på S:t Hansgården, samt att barn- och skolnämnden ska säkerställa att kvaliteten på den befintliga upprätthålls.

Ett utredningsarbete kring frågan har genomförts för att undersöka vad som utmärker S:t Hansgården samt förutsättningar och behov kring att inrätta nya verksamheter likt S:t Hansgården.

Den här tjänsteskrivelsen utgör en rapport över utredningsarbetet som genomförts. Nämnden föreslås fatta beslut om inriktning för den fortsatta utredningen.

Underlag för beslutet

- Barn- och skolförvaltningens tjänsteskrivelse 2023-01-11 Uppdrag gällande fler fritidsverksamheter likt den på S:t Hansgården
- Barn- och skolförvaltningens tjänsteskrivelse 2022-11-22 Uppdrag gällande fler fritidsverksamheter likt den på S:t Hansgården
- Protokollsutdrag KF 2021-05-27 § 195 Motion från Mattias Olsson (S): Lund behöver fler S:t Hansgårdar!
- Motion från Mattias Olsson (S): Lund behöver fler S:t Hansgårdar

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

Ärendet

Bakgrund

Mattias Olsson (S) lämnade i februari 2020 in motionen "Lund behöver fler S:t Hansgårdar" till kommunstyrelsen, med ett yrkande om att kommunfullmäktige ska uppdra barn- och skolnämnden att inrätta fler fritidsverksamheter likt den som bedrivs på S:t Hansgården, samt att barn- och skolnämnden ska säkerställa att kvaliteten på den befintliga upprätthålls.

Motionen lämnades över på remiss till barn- och skolnämnden samt kultur- och fritidsnämnden för yttrande.

I barn- och skolnämndens yttrande (BSN 2020-06-11 § 85) förespråkades en närmare utredning av frågan. Syftet med en sådan utredning skulle vara att belysa om verksamheter likt den på S:t Hansgården kan bedrivas som en gemensam verksamhet för nämnderna eller inte. Vidare skulle utredningen kartlägga och belysa upplevda behov hos ungdomar i Lunds kommun, som i dagsläget inte tillgodoses i tillräcklig grad, i syfte att kunna möta dessa i högre utsträckning framåt.

Kultur- och fritidsnämnden framförde i sitt yttrande (KU 2020-03-19 § 36) att kultur- och fritidsnämnden i dagsläget inte ansvarar för framtida utveckling av fritidshemsverksamheten, men var positiv till en sådan utveckling av fritidsklubbsverksamheten under förutsättning att barn- och skolnämnden har möjlighet driva den.

Vid kommunfullmäktiges sammanträde 2021-05-27 togs beslutet att bifalla motionen, och därmed uppdra barn- och skolnämnden att inrätta fler fritidsverksamheter likt den som bedrivs på S:t Hansgården, samt att barn- och skolnämnden ska säkerställa att kvaliteten på den befintliga upprätthålls (KF 2021-05-27 § 195).

Föredragning

En del av uppdraget handlar om att identifiera vad som utmärker en verksamhet likt den som bedrivs på S:t Hansgården, för att med det som utgångspunkt kunna avgöra vad som krävs för att inrätta fler fritidsverksamheter med liknande inriktning.

En annan del av uppdraget är att säkerställa att kvaliteten i den befintliga verksamheten på S:t Hansgården upprätthålls.

Den här tjänsteskrivelsen utgör en rapport över utredningsarbetet hittills och föreslår en inriktning för fortsatta utredning kring var ytterligare fritidshemsverksamheter kan etableras.

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

Verksamheten

S:t Hansgården startade 1991 som ett kombinerat fritidshem och öppen verksamhet.

Därifrån har S:t Hansgården utvecklats till en integrerad verksamhet med såväl fritidshemsverksamhet som öppen verksamhet för allmänheten på en gård med djur och växtlighet. Fritidshemmet är öppet efter skoltid samt de skol- och lovdagar skolan inte har undervisning. St Hansgården är öppen för allmänheten alla vardagar, dock enbart utomhus och i stallet.

Som en röd tråd genom hela verksamheten löper begreppet hållbarhet, såväl ekologisk som social. På gården sker både växtodling och djurhållning, som är en framträdande del av verksamheten. På S:t Hansgården finns idag får, getter, kaniner, katter, grisar samt bin.

Självförsörjning och självhushållning är även en tematik inom verksamhet. Maten till barnen lagas i ett eget kök, ofta med inslag av egenproducerade råvaror. Barnen deltar både i matlagning, och i att ta hand om och förädla det som odlas på gården.

I mars 2022 var 213 elever inskrivna i fritidshemsverksamheten utav de 344 elever som går på Fäladsskolan. Denna andel, 62 procent, ligger i linje med medelvärdet för fritidshem i Lunds kommun (68 procent) överlag¹, och är betydligt högre än den genomsnittliga andelen för de sex fritidshem inom barn- och skolförvaltningen som endast tar emot elever från årskurs 4-6 (35 procent). Inför kommande läsår väntas antalet elever inskrivna i fritidshemmet öka.

S:t Hansgården erbjuder inte morgonfritids. I de fall elever har behov av sådant hänvisas de till Delfinskolans fritidshem.

På S:t Hansgården finns även ett antal elever från fristående skolor.

Organisation

S:t Hansgårdens verksamhet består idag av tre delar: fritidshemsverksamheten, den öppna verksamheten för allmänhet och förskolor samt en del som erbjuder tematisk undervisning till alla grundskolor och grundsärskolor i barn- och skolförvaltningen. Verksamheten ligger en bit från Fäladsskolan, där fritidshemsbarnen har sin skolgång.

Fritidshemmet leds av rektor för Fäladsskolan. Enhetschef på S:t Hansgården är chef för den öppna och tematiska verksamheten och

---

¹ Beräknat på andel elever i respektive enhet som har möjlighet att delta i fritidshemsverksamhet, det vill säga elever i årskurs F-6

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

har ett delegerat ansvar för budget, personal och drift för den fritidshemmet, den öppna verksamheten samt den tematiska undervisningen.

Medarbetare arbetar integrerat, såväl med undervisning i fritidshemmet som i den öppna verksamheten. Detta gör det möjligt att erbjuda heltidsanställningar, samt att tillse att det finns en mer varierad kompetens i de olika verksamhetsdelarna.

Lokaler

S:t Hansgårdens huvudbyggnad, med kapacitet för ca 70 barn, hyrs av Lundafastigheter. Byggnaden är i stort behov av underhåll och inte tillräckligt stor för verksamhetens alla behov.

Flertalet andra lokaler och byggnader finns kopplat till verksamheten, till exempel stall, utrymmen för förvaring av foder och utrustning till djurhållning, växthus och förrådsbyggnader. Dessa ansvarar barn- och skolförvaltningen för.

Underhåll och renovering av lokalerna genomförs delvis av Lundafastigheter, och delvis av verksamheten själv.

S:t Hansgården ligger inte i direkt anslutning till Fäladsskolan. I utvärderingar har det framkommit att elever tycker det är positivt att byta lokal och miljö. Nackdelen är att personalen vid S:t Hansgården inte är fullt ut aktiva i skoldagen utan tar vid efter skoldagens slut. Skolans och fritidshemmets personal kommunicerar och samverkar kring barnen, men inte i samma utsträckning som ett samlokaliserat fritidshem möjliggör. Att lokalerna för fritidshemmet inte finns i anslutning till skolan innebär att eleverna måste förflytta sig för att komma till fritidshemmet, vilket medför ökad risk för olycksfall. S:t Hansgårdens fritidshem avviker från barn- och skolnämndens viljeinriktning för lokalplanering där det fastställts att fritidshemslokaler ska integreras i grundskolans lokaler.

Ekonomi

S:t Hansgårdens verksamhet och ekonomi består av tre delar: fritidsverksamhet, öppen verksamhet samt tematisk undervisning som erbjuds alla grundskolor och grundsärskolor i barn- och skolförvaltningen

Fritidsverksamheten på S:t Hansgården finansieras, som andra fritidshem, med en skolpeng. S:t Hansgården är kopplad till Fäladsskolan, en grundskola med års 4-6 vilket medför att endast barn i dessa åldrar är inskrivna i fritidshemsverksamheten. Skolpengen för elever 10-13 år (årskurs 4-6) i fritidshem är avsevärt lägre än yngre elever (årskurs F-3), 43 923 kronor per elev i grundresurs jämfört med 21 487 kronor per elev. Tillsammans med

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

en intäkt i form av anställningsstöd har fritidshemsverksamheten på S:t Hansgården en budgetram på ca 5 551 tkr för 2022.

Den öppna verksamheten och den tematiska undervisningen finansieras med anslagsfinansiering för öppen verksamhet (2 000 tkr), för ekologiskt djurhus (685 tkr) samt för mötesplats S:t Hansgården (410 tkr), totalt 3 095 tkr för 2022.

Delen som utgör fritidsverksamheten har redovisat ett underskott de senaste åren. Under 2021 uppgick det till 261 tkr. På grund av att antalet inskrivna barn, som en följd av pandemin, minskat minskar även skolpengen vilket gör att underskottet väntas bli större 2022. Elevantalet väntas öka till hösten igen.

Representanter från verksamheten uppger att fritidsverksamheten inte har möjlighet att finansiera sig självt. Det beror delvis på elevsammansättningen med endast äldre barn, men också att verksamhetens inriktning medför ytterligare kostnader. Det finns flera kostnader som relaterar till verksamhetens särskilda inriktning, såsom material och underhåll till olika byggnader, skötsel och utfodring av djur m.m.. Personal är till olika grad involverade i övrig skötsel av gård, odlingar och djur och därför behövs viss kompetens i djurhållning hos all personal. Eftersom det finns djur på gården kräver det skötselinsatser samtliga dagar under året, kvällar, helger och nätter. Till det kommer behov och kompetens och resurser för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som krävs för att få tillstånd från Jordbruksverket och Länsstyrelsen att hålla med djur, samt att åtminstone några ur personalen behöver ha genomgått utbildningar för få en djupare kompetens inom vård och skötsel av djur.

Eftersom fritidshemsverksamheten redovisar ett ekonomiskt underskott innebär det i praktiken att den öppna verksamheten delvis finansierar fritidshemsverksamheten. Eftersom organisationsmodellen bygger på att medarbetare delar sina tjänster mellan fritidshemmet och den öppna verksamheten är det dock oklart om den öppna verksamheten hade kunnat stå på egna ben ekonomiskt sett. Investeringar som görs i verksamheten planeras så att de kan utnyttjas av både inskrivna barn och allmänhet.

Fördelar

S:t Hansgården är en av elever uppskattad verksamhet. Sett till andra fritidshem som endast riktar sig till elever i årskurs 4-6 är en avsevärt större andel elever inskrivna i S:t Hansgårdens fritidshem och enkätundersökningar som verksamheten själva genomfört visar att eleverna är nöjda med sitt fritidshem.

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

Kombinationen av fritidshem och öppen verksamhet gör även att barn som inte är eller längre är inskrivna i fritidshemmet kan delta i verksamheten. Genom att skapa meningsfulla fritidsaktiviteter för barn och unga bidrar verksamheten till att minska risken för att destruktiva beteenden, vilket upplevs bidra till skolornas arbete med att uppfylla det kompensatoriska uppdraget.

Att bedriva denna en kombination av fritidsverksamhet, öppen verksamhet och tematisk undervisning och låta personal arbeta med samtliga delar gör att fler kan erbjudas heltidstjänster, samt att varje verksamhetsgren får tillgängligt fler typer av kompetenser. Det finns också ekonomiska fördelar med att dela lokaler, utrustning m.m..

Verksamhetens inriktning skapar utmärkta möjligheter för elever att vara delaktiga, ta ansvar och utöva inflytande. Eleverna är med och bidrar till skötsel och utveckling av verksamheten, och tar en aktiv roll i genomförande av arrangemang som är riktat sig mot allmänheten, såsom Biets dag, skördefesten i Stadsparken, S:t Hansgårdsdagen och julmarknader.

Utmaningar

Verksamhetens inriktning

Verksamheten är bred och mångfacetterad, vilket bidrar till dess unika inriktning, men också är en utmaning. Medarbetare på S:t Hansgården ska bedriva fritidshemsverksamhet i enlighet med styrdokument och läroplan, men också sköta och utveckla gården och delta i den tematiska undervisningen. Detta kräver, förutom en pedagogisk utbildning, kunskaper i saker som djurskötsel, djursjukvård, fastighetsskötsel, förädling av de varor gården producerar m.m. Vissa delar kräver hårt fysiskt arbete. Medarbetare på enheten behöver kunna arbeta i alla delar av verksamheter, och vara beredda att rycka in där det behövs.

Verksamheten behöver säkerställa att den uppfyller de krav och föreskrifter som ställs av Länsstyrelsen för verksamhet som håller med djur. De djur som hålls på gården kräver skötsel såväl dagar, kväll som helger, vilket kräver att medarbetare har möjlighet att arbeta utanför ordinarie fritidshemstider. Även jourberedskap ingår.

Sammantaget skapar detta stora krav gällande kompetens på de som rekryteras till S:t Hansgården. Även om många söker utannonserade tjänster är det en utmaning att hitta sökande med rätt profil. Det skapar också andra krav på anställningsvillkor och tillsyn av arbetsmiljö.

Ekonomisk hållbarhet

På grund av sin inriktning har S:t Hansgården högre kostnader än traditionell fritidshemsverksamhet. Fritidshemsverksamheten har i

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

dagsläget stora utmaningar med att få ekonomin att gå ihop med hjälp av skolpengen. En stor andel av lokalkostnader hanteras idag av den öppna verksamheten för att kompensera för detta. Den öppna verksamheten bedöms inte heller kunna stå på egna ben ekonomiskt, då organiseringen utgår från att tjänster kan delas mellan de olika verksamhetsgrenarna, en integrerad verksamhet behövs för att få ihop ekonomin.

En faktor som påverkar ekonomin är att verksamheten endast har äldre barn inskrivna, för vilka skolpengen är avsevärt lägre. Upplägget för verksamheten, där stor fokus läggs på barnens ansvarstagande och delaktighet i gårdens skötsel, är anpassad för äldre barn skulle inte fungera lika bra för yngre barn.

Lokalisering

Ytterligare en utmaning är att fritidsverksamheten inte är lokaliserad på skolan och att fritidshemspersonalen inte är aktiv i skolverksamheten under skoldagen. Det försvårar samverkan mellan skola och fritidshem. Vidare ska elever, enligt skollagen 14 kap. 10 §, erbjudas utbildning i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning. I barn- och skolnämndens viljeinriktning för lokalplaneringen framhålls att fritidshem är en del av skolverksamheten och ett komplement till undervisningen i grund- och grundsärskolan. Skolor och fritidshem ska därför enligt viljeinriktningen integreras i samma lokaler.

Inriktning för vidare utredning

Barn- och skolförvaltningen definierar här förslag till inriktning för vidare utredningsarbete. Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar om att utifrån nedan punkter ta fram tre möjliga lokaliseringar för nya fritidshemsverksamheter likt S:t Hansgården.

- **Inriktning**

Nuläge S:t Hansgården

S:t Hansgården bedriver idag flera typer av verksamhet: fritidshemsverksamhet, öppen verksamhet och tematisk undervisning. Det görs delvis utifrån S:t Hansgårdens inriktning, och även för att skapa bättre ekonomiska förutsättningar.

Förslag vidare utredning

Förvaltningen föreslår att vidare utredning fokuserar på fritidshemsverksamhet. Utöver fritidshemsverksamhet ska utredningen svara på om den kan kompletteras med öppen verksamhet som drivs av med kultur- och fritidsförvaltningen.

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

- **Djurhållning**

Nuläge S:t Hansgården

Djurhållning på S:t Hansgården kräver efterlevnad av regelverk och ger upphov till kostnader. Djurhållningen ställer även krav på specifika kompetenser.

Förslag vidare utredning

Förvaltningen föreslår att vidare utredning utgår från att djurhållning ska vara en del av verksamheten. Djurhållning i verksamheten ska utredas utifrån vilka typer av djur som är möjliga.

- **Lokalisering**

Nuläge S:t Hansgården

Djurhållning ställer krav på ytor och lokaler som kan försvåra möjligheten att förlägga verksamheten intill skolverksamheten. Skollagen säger att fritidshem ska förläggas så nära skolan som möjligt. Barn- och skolnämndens viljeinriktning uttrycker att skolor och fritidshem ska integreras i samma lokaler.

Förslag vidare utredning

Utredningen behöver svara på frågor ur ett planperspektiv. Det vill säga vilka platser som medger byggnation som tillgodoser lokalbehovet men även möjliggör djurhållning. De platser som utreds ska ligga i nära anslutning till en befintlig skola. Förvaltningen föreslår att en plats ska finnas i kommunens östra delar. I utredning av lokalisering ska även hänsyn tas till områden med förutsättningar som gör det önskvärt att stärka fritidshemsverksamhetens attraktionskraft.

- **Förutsättningar bemanning**

Nuläge S:t Hansgården

Medarbetare i verksamheter som S:t Hansgården behöver ha speciella kompetenser och utföra andra typer av arbetsuppgifter än reguljär fritidshemsverksamhet. Även andra arbetsvillkor avseende exempelvis arbetstider förekommer också.

Förslag vidare utredning

Förvaltningen föreslår att utredningen ska inventera möjligheter att bemanna med personal med rätt kompetenser. Utredningen ska även svara på hur samverkan

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

med kultur- och fritidsförvaltningen kan möjliggöra bemanning.

- **Ekonomi**

Nuläge S:t Hansgården

S:t Hansgårdens fritidshemsverksamhet har de senaste åren gått med underskott. Den öppna verksamheten erhåller anslagsfinansiering för öppen verksamhet, samt ytterligare anslag för bland annat djurhållning och täcker genom det flera av gårdens gemensamma kostnader.

Förslag vidare utredning

Förvaltningen föreslår att de ekonomiska förutsättningarna utreds baserat på befintliga förhållanden på S:t Hansgården. Det är utifrån dagens budgetförutsättningar inte möjligt att bedriva enbart fritidshemsverksamhet enligt modell S:t Hansgården. Utredningen bör därför klarlägga vilka ytterligare medel som behöver tillföras för att finansiera driften av verksamheten. Utöver driftbudgeten behöver kostnader för etablering av nya verksamheter utredas. Investeringskostnad för uppförande av nya byggnader eller renovering av befintliga byggnader ska beräknas. Förvaltningen föreslår även att konsekvenser för berörda skolor utreds vidare med fokus på lokaler som inte längre nyttjas för fritidshemsverksamhet på skolan.

Beredning

Ärendet har samordnats av utbildningschef och beretts i samarbete med enhetschef för lokalplanering, rektor Fäladsgårdens skola, enhetschef för S:t Hansgården, administrativ chef i utbildningsområde 5 samt övriga berörda funktioner på skolkontoret.

Barnets bästa

Ärendet berör barn. Inför slutredovisning av uppdraget ska en barnkonsekvensanalys tas fram.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser.

Jytte Lindborg
Skoldirektör

Gustav Svensson
Enhetschef

Tjänsteskrivelse

10 (10)

2023-01-11

Diarienummer

BSN 2020/0762

Beslutet skickas till

Barn- och skolförvaltningen